

CAPO II.

*Versione della Paràbola del figliuol pròdigo,
tratta da s. Luca, cap. XV, nei principali dialetti lombardi.*

Onde agevolare la lettura dei seguenti Saggi coll'ortografia per noi stabilita a rappresentare in iscritto nel modo più semplice tante dissonanti favelle, abbiamo creduto opportuno premettere un prospetto dei segni convenzionali ivi impiegati, col rispettivo loro valore, riassumendo così quanto abbiamo diffusamente esposto, a questo propòsito, nell' *Introduzione*.

In generale l'ortografia da noi adottata si è la comune italiana, sulla cui norma devono esser letti tutti i Saggi vernàcoli prodotti nel corso di quest'òpera. I nuovi segni introdotti a rappresentare i suoni dagli italiani discordi, o pei quali la comune ortografia italiana non ha determinato segnò rappresentativo, sono i seguenti:

Per le vocali.

- ā equivale al suono misto æ dei Latini in *præter, rosæ*; ed al dittongo ai dei Francesi, in *plaire, niais*; di questo non porge verun esempio la lingua italiana.
- è " alla e aperta degli Italiani in *bello, cappello, petto*.
- e " alla e stretta in *cielo, velo*.
- ō " alla ō dei Tedeschi in *hören, Töchter*; ed ai dittonghi eu, æu dei francesi, in *feu, voleur, mæurs, cæur*.
- ò " alla o aperta in *porta, vòrtice, amò*.
- ó " alla o stretta in *volo, molto, popone*.
- ū " alla ū dei Tedeschi in *Hülfe, üben, fühlen*; ed alla u dei Francesi in *usage, tétu*.

Per le consonanti.

- ç " al suono dolce della stessa lèttera in *cervo, cibo, Cicerone*.

- g* equivale al suono dolce della stessa lettera in *germe*, *giro*,
aggiungere.
- s* » al suono delle *sc* unite in *scemare*, *scimmia*, *scimitarra*.
- z* » al suono francese delle *j* e *g*, in *joli*, *bijout*, *genre*,
plonger.
- h* » quando non è preceduta da *c*, o da *g*, è segno di aspirazione.

Gli accenti in generale segnano ancora il posto, nel quale deve posare la voce. L'accento circonflesso dinota suono prolungato.

Abbiamo poi premessa la versione italiana della Parabola, per agevolare ai meno periti nei vari dialetti l'interpretazione delle altre, non che per renderne più facile il confronto.

LINGUA ITALIANA.

11. Un uomo aveva due figliuoli ;
 12. E il più giovine di loro disse al padre: Padre, dammi la parte dei beni che mi tocca; e il padre spartì loro i beni.

13. E, pochi giorni appresso, il figliuol più giovane, raccolta ogni cosa, se n'andò in paese lontano, e quivi dissipò le sue facoltà, vivendo dissolutamente.

14. E, dopo ch'egli ebbe speso ogni cosa, una grave carestia venne in quel paese, tal ch'egli cominciò ad aver bisogno;

15. Ed andò, e si mise con uno degli abitatori di quella contrada, il quale lo mandò a' suoi campi a pasturare i porci.

16. Ed egli desiderava d'empieri il corpo delle siliquie, che i porci mangiavano; ma niuno gliene dava.

17. Or, ritornato a sè medesimo, disse: Quanti mercenari di mio padre hanno del pane largamente, ed io mi muojo di fame.

18. Io mi leverò, e me n'andrò a mio padre, e gli dirò: Padre, io ho peccato contr'al cielo, e davanti a te;

19. E non son più degno d'esser chiamato tuo figliuolo; fammi come uno de' tuoi mercenari.

20. Egli dunque si levò, e venne a suo padre; ed essendo egli ancora lontano, suo padre lo vide, e n'ebbe pietà; e corse, e gli si gettò al collo, e lo baciò.

21. E 'l figliuolo gli disse: Padre, io ho peccato contr'al cielo, e davanti a te; e non son più degno d'esser chiamato tuo figliuolo.

22. Ma il padre disse a' suoi servi-

tori: e vestitelo, e mettètegli un anello in dito, e delle scarpe ne' piedi;

23. E menate fuori il vitello ingrassato, ed ammaztatelo; e mangiamo, e rallegriamci;

24. Perciocchè questo mio figliuolo era morto, ed è tornato a vita; era perduto, ed è stato ritrovato. E si misero a far gran festa.

25. Or il figliuol maggiore d'esso era a' campi; e, come egli se ne veniva, essendo presso della casa, udì il concerto e le danze.

26. E, chiamato uno de' servitori, domandò che si volessen dire quelle cose.

27. Ed egli gli disse: Il tuo fratello è venuto, e tuo padre ha ammazzato il vitello ingrassato, perciocchè l'ha ricoverato sano e salvo.

28. Ma egli s'adirò, e non volle entrare: laonde suo padre uscì, e lo pregava d'entrare.

29. Ma egli, rispondendo, disse al padre: Ecco, già tanti anni io ti servo, e non ho giammai trapassato alcun tuo comandamento; e pur giammai tu non m'hai dato un capretto, per rallegrarmi co' miei amici;

30. Ma quando questo tuo figliuolo, ch'ha mangiati i tuoi beni con le meretrici, è venuto, tu gli hai ammazzato il vitello ingrassato.

31. Ed egli gli disse: Figliuolo, tu sei sempre meco, ed ogni cosa mia è tua;

32. Or conveniva far festa, e rallegrarsi; perciocchè questo tuo fratello era morto, ed è tornato a vita; era perduto, ed è stato ritrovato.

*Tratta dalla sacra Bibbia
 volgarizzata da GIOVANNI DIODATI.*

DIALETTO MILANESE.

11. Gh'era ón òm ch'el gh'aveva dũ fiõ;

12. E 'l püssé gióvén de lór el gh'à dit al pàder: Pà, dém la part che me tóca del fat nòst; e lü el gh'à sparti fóra la sostanza.

13. De lì a poc di, el fiõ minór l'à fá sũ tüt el bolgiót, e l'è girá fort in d'ón paés lontàn, e là, in manc de quèla, l'à bütá via el fat sò a fúria de baracà.

14. Dopo che l'à avũ trasá tüss-còss, è vegnũ in quel paés óna gran carestia, e lü l'à comenzá a trovass ai strèc;

15. E l'è andá, e 'l s'è tacá a vün de quel paés là, ch'el l'à mandá in la sóa campagna a cascìá fóra i porscèl.

16. E 'l süssiva de impleniss el vènter cont' i gland, che mangiàven i animái; ma nissün ghe ne dava.

17. Tornánd alóra dénter de lü, l'à dit: Quantí persónn pagá in cà de mè pàder gh'àn pan a sbac, e mi chi crèpi de fam.

18. Levaró sũ, e andaró de mè pàder, e ghe diró: Pà, l'ó fada grossa in facia al ciél, e in facia a vü;

19. Mi sont pũ dègn de vess ciamá vost fiõ; fé cünt che sia come vün di vòster servitór.

20. E levánd sũ el s'è inviá de sò pàder. L'eva ancamò lontàn on tòc, che sò pàder el l'à vedũ, el s'è inteneri de compassión, el gh'è còrs in contra, el gh'à trá i braś al col, e 'l l'à basá sũ.

21. El fiõ el gh'à dit: Pà, l'ó fada grossa in facia al ciél e in facia vostra; mi sont pũ dègn de vess ciamá vost fiõ.

22. Ma 'l pàder l'à dit ai sò servitór: Alto, andèm, porté chi el pũ bel vesti, metighet sũ, dégh l'anèl de mè in dit, e di scarp che l'è a pé biót;

23. E mené fóra el vitel püssé grass, e mazzél, e mangèm e stèm alégher;

24. Perchè stó mè fiõ chi l'era mort e l'è resüscitá; l'era pèrs e 'l s'è trová. E s' in miss a sganassá.

25. Intanta el fiõ magiór l'eva fóra a la campagna; e in del vegni e visinàss a la cà, l'à senti a soná e cantá a la pũ bèla.

26. E l'à ciamá vün dí servitór, e 'l gh'à dimandá cosse gh'era de nòv.

27. Costü el gh'à dit: È rivá sò fradèl, e sò pàder l'à fá mazzá el vitèl pũ grass, per avèl ricüperá san e salv.

28. Allora l'è montá in bestia, e 'l voreva nanca andá de dént; ma sò pàder l'è vegnũ fóra lü, e l'à comenzá a pregál.

29. Ma quel'òlter l'à rispòst a sò pàder, e l'à dit: L'è chi di an parèc che ve servi, e che no sfalzi ón èt dí vost comand; e nom'avi maidá nanc'ón cavrèt de pastegiá cont i mè amis;

30. Ma dopo ch'è torná sto fiõ chi, che l'à divorá tüt el fat sò cont i squaldrin, avi mazzá el vitèl in grassa.

31. Ma lü 'l gh'à dit: Fiõ car, ti té sèt sèmpèr insèma a mi, e tüt quel che gh'ó l'è roba tóa;

32. Ma già no se podéva con de men de fá ón dísná, e ón pó de rabadàn, perchè sto tò fradèl l'era mort e l'è resüscitá; l'era pèrs e 'l s'è trová.

D.^r GIO. RAJBERTI.

DIALETTO LODIGIANO.

11. Un om el gh'aveva dü fiùl;

12. E 'l pù giòvin el ghè disè al pàder: O pàder, dèm quel che me vègn; e sò pàder el gh'à spartit el sò.

13. E passàt miga tant temp, stu fiùl l'à fàl sù le so robe, e se n'andè in on paès ben lontàn, e là l'à fàl fura tutt, vivènd da libèrtèn.

14. E dopo d'avè avùt tüt consü-màt, è vignüt üna gran calestria in quel paès, e l'à comenzàt a sente la fam;

15. E lù l'à tüt sù, e 'l s'è miss a padròn con un siür del sít, ch'el l'à mandàt a fura a cürà i ròl.

16. E gh'è vignüt fin vuja de sbrass de le giande di ròl; ma nissün ghe n'èva.

17. El gh'à pensàt sù, e l'à dít: Quantí sarvíturi gh'è in cà de mè pàder, ch'ì gh'àn pan de strüsà, e mi muri de fam.

18. Tudarò sù, e andarò da mè pàder, e ghe disarò: O pàder, ò fàl un gran mal contra del cièl e contra de vü;

19. Mi mèriti miga d'ess ciamàt vost fiùl; ciapèm almànc per vost sarvítür.

20. El tul sù donca, e 'l va da sò pàder; e l'era anmò indrè, che sò pàder l'à dogiàt; gh'è sbalzàt el cur; el gh'è curs incontra, el se gh'è tràl con le brazze al col, e 'l l'à basàt sù.

21. E 'l fiùl el ghe disè: O pàder, ò fàl un gran mal contra del cièl e contra de vü; ne som pù degn d'ess ciamàt vost fiùl.

22. Ma el pàder el ghe disè ai sar-

víturi: Presto, portèghe i pù bei pagni, vestil sù, metighe l'anèl in dít, e on para de scarpe in pé;

23. Menèm sù el vedèl püssè grass, e scanèl, e mangiém e fém festa;

24. Perchè sto mè fiùl l'era mort e l'è vio anmò; el s'era pers e l'ém trovàt; e i àn comenzàt a mèss a tàvola.

25. L'alter fiùl el prim l'era a fura in t'ì camp; quand el venè sù, e 'l fudè vesèn a cà, el senti che i sunéven e che i cantéven.

26. El ciamè vün dei sarvíturi, e 'l ghe domandè cossa gh'era de növ.

27. Quest chi el ghe respondè: È vignüt sò fradèl, e sò pàder l'à fàl mazzà el vedèl el püssè grass, perchè l'è tornàt san e salvo.

28. Alora a l'è andàl in fùria, e noi voreva miga andà drete; ma l'è vignüt fora sò pàder, e l'à comenzàt a pregàl.

29. Ma lù, respondènd, el ghe disè: Guardè, i èn tantì anni che ve fò el sarvítür, mi v'ò sèmper obedit, e m'ì mai gnanca dàl un cavrèt per stà coi me compagni in alegria;

30. E adèss, che sto vost fiùl chi, che l'à fàl fura tütta la sò part con dele sgualdrine, l'è turnàt a cà, i mazzàt per lù el vedèl pù bel.

31. Ma el pàder el gh'à dít: El mè fiùl, ti te sè sèmper con mi, e quel che gh'ò mi l'è tò;

32. Ma bisogneva fa un bon disna e fa festa, perchè sto tò fradèl l'era mort, e l'è vio anmò; l'era pers e l'ém trovàt.

DIALETTO COMASCO.

11. On omm al gh'à avü dü fiö;
 12. Ol minör de sti dü l'à di a sò pàdar: Pà, dem la part che me toca a mi; e lü al gh'à fà fò i part.
 13. Poc di dopo, ol fiö minör, fà sü ol fagòl de tüt coss, l'è andà a viagià in d'on paés lontàn, e là l'à bütà via tüt ol fat sò, vivènd de porcèl.
 14. Quand l'à vü fa nèt de tüt, l'è vegnù ona calestria bolgirada in quel paés, e lü al s'è trovà in bisògn;
 15. Donca l'è andà a servi in cà d'on sciòr de quel paés-là, ch'el l'à mandà föra in d'ona soa campagna a cürà i porcèl.
 16. L'avrév mangià volontera i giänd, che mangiàvan i porcèl; ma nessün ga na dava.
 17. Alora, toirnà in sè, l'à di: Quanti servitò in cà de mè pàdar gh'àn del pan a uf, e mi chi mōri de la fam.
 18. Levarò sü: andarò da mè pàdar; ga dirò: Pà, ò falà, ò offendü ol Signör, e pō anca vü;
 19. Sont minga dègn de portà ol nom de vòstar fiö; ciapèm almanc come vün di vòstar servitò.
 20. E dit-e-fat al solta in pè, e l'è tamonà vers a cà del sò pàdar. L'era ancamò de rivà là, e 'l pàdar, vedèndal de lontàn a vegni, l'à abiü compassiön, e giò al gh'è curs incontra, al gh'à bütà i braś al còl, e 'l l'à basà sü.
 21. Ol fiö al gh'à di: Pà, perdònem, ò falà, v'ò offendü vü e 'l Signör; no mèriti minga ol nom de vòstar fiö.
 22. Ma ol pàdar al s'è voltà là coi servitò, e sclià, l'à di, portègh chi on bel vesti, mettigal sü; mettigh in sül di on bel anèl, e mettigh sü on bon para de scarpe;
 23. E pō mazzè giò on vedèl ben grass, paregè on bon disnà, vüi che stàgom alégar;
 24. Parchè sto pòvar fiö l'era mort e l'è ancamò viv; l'avia perdü e vedèl chi. E s'in mettü drè a paccià.
 25. L'òltar fiö l'era fò in campagna, e in del tornà, quand l'è stà li press a cà, l'à senti a sonà e a cantà.
 26. L'à ciamà vün di servitò, e 'l gh'à domandà, cosa l'era tüt quel frecàs.
 27. E lü al gh'à respondü: L'è tornà a cà sò fradèl, e 'l sò pàdar l'à fà mazzà on vedèl di piü grass, parchè l'è tornà san e salv.
 28. A queschi alora gh'è ciapà bischizzi, e 'l voreva minga andà de dent; donca ol pàdar l'à bogna andà de föra lü, e l'à scomenzà a pregàl.
 29. Ma lü al ga diseva: Mi son stà bon tanti an, v'ò sèmpar übidi in tüt e per tüt; e m'avi mai dà on straś d'on cavrèt de god in sema ai mè compàgn;
 30. E sto standròn, che l'à bütà via tüt coss coi strasciòn, al ven a cà, e sübat giò se mazza on vedèl di piü bel.
 31. Ma lü al gh'à respondü: Car ol mè fiö, ti t'à sèmpar stà con mi, e tüt quel che gh'ò mi l'è tò;
 32. Bosognava ben che fassom on zig de letizia, parchè ol tò fradèl l'era mort e l'è riscüscità; l'era perdü e l'è tornà a cà.

P. GIUSEPPE TEGGIO.

DIALETTO DI GROSIO (*Fallellino*).

14. Al gh'è stač ün òmen ch'el gh'èva dū mattèi;
15. El püssè piscén l'à dič al padri: Padri, dèm la mia part de quel che m'tóca; e lū el g'à parti la roba.
16. Dopo ün pitt de temp, el püssè giòen l'à ramascè tütt quel ch'el gh'èva, e pō l'è andaç in t'ün paès lontàn, e llo l'à consumè tūta la soa fagoltà, a viver insi da ligòz, e andà a badènt.
17. E sübet che l'à biū consumè tütt, l'è vegnū in quel paès üna gran fam; e lora l'à scomensè a provà üna gran barlocca;
18. E l'è andaç famèi in bàlta d'ün sciór de quel paès, e a l' l'à mandà in t'i sè lōc a pastūrà i porscèi.
19. E l' s'è ridüè tant in misèria, che l'arès majè fin i giònd che majava i ciòn; ma negūn gh'èn dava.
20. E llo l'è tornè in sè stess, e l'à dič: Quanč famèi, che mängen el pan in chè del mè padri, e mi chillo mōri de la fam.
21. Vōi tom ia de chillo, e vōi andà in chè de mè padri, e vōi dig: Padri, mi ò pechè contra el siél, e contra vū;
22. No son miga dègn d'èsser ciamà per vos fiól; ma mettèm bessì nel nūmer di vos famèi.
23. E l'è levè sū, e l'è andaç dal sè padri; e denènt ch'al vnès a chè, el padri el l'à vedū ün bel tòc da lontàn; el s'è metū a compassión, el gh'è andaç incontra, e l' l'à brascè sū.
24. El fiól ilora el gh'à dič al padri: Padri, mi ò pechè contra el siél, e v'ò offendū; no son miga dègn da èsser ciamà per vos fiól.
25. Ilora el padri l'à dič ai sè servidór: Andén prest; tolè fò el püssè bel vesti che gh'è in chè, e mettèghi sū; portè ün anèl e mettèghi sū; mettègh sū anca ün bel para de scarp;
26. E tolè ün vedèl grass, copèl, ch'em possa mangiàr e fà festa;
27. Perchè sto mè fiól l'èva mort, e adèss l'è resüscitè; l'èva perdū e l'ò trovà; e i à scomensè a fà üna gran festa.
28. Ilora el fiól püssè vèç, che l'era in t'el chèmp, e ch'el tornava a chè, l'à senti a sonà e a cantà;
29. L'à ciamà ün servitò, e al gh'à domandè cossa che l'èva quel bordelèri.
30. El servitò el gh'à dič: El tè fradèl l'è tornà, e l' tè padri l'à copà ün vedèl grass, perchè el l'à trovà san e salv.
31. E lū l'à clapà tant la ràbia, ch'el voleva miga andè in chè; ilora el padri l'è andaç fò, e l'à scomensè a pregàl, che l'andass int.
32. Ma lū el gh'à respondū: Vū sèf, che v'ò servi tanč agn, e no v'ò mai fač gnà crià contra quel che comandàov, e no m'è mai dač bessì ün chis-sòt o ün caurèt, che podèss mangiàl coi mè compàgn;
33. E quel àlter vos fiól, che l'à fornì tūta la soa part a viver da lūs-sürtiós, per lū èf scanà ün vedèl grass.
34. Ilora el padri el gh'à dič: Véta, el mè fiól, tì sèt sèmpèr insèm a mi, e quel che gh'ò l'è tè;
35. Ma adèss ò de stà alégher e fà past, perchè sto tè fradèl l'èva mort e l'è resüscitè; l'èva perdū, e l'è trovà.

DIALETTO DI BORMIO (*Valltellinese*).

11. Un òmen el gh'avéa dōi fiōi;
 12. E 'l plù glóen de quì al gh'à dīt al pà: Pà, dam la part de roba che me toca; e lu 'l gh'à sparti la roba.
 13. E poc di dop, mess insema tot, al fiōl plù glóen l'è gi in un paés lontàn, e li l'à sciòlt al fat sè, a far al putanèl.
 14. E dopo che l'à avù consumà tot, l'è vegnì fōra una gran penùria in quel paés, e l'à scomenzà a sentir la misèria;
 15. L'è gi, e 'l s'è metù con un de quì de quel paés, ch'el l'à mandà fora in un sè lōc a past coi porcèi.
 16. E 'l desideràa de impleniss ol sè ventro dell giana, che i mangiàan i porcèi; ma nigùn i gh'en dàan.
 17. Iora, tornà in sè stess, l'à dīt: **Quang lorènt in bàita del mè pà i gh'an pan finchè i n'vólen, e mi crapi de la fom.**
 18. Torōi su, e varōi col mè pà; e ghe dirōi: Pà, èi fèit mal contra al Signór e vers a ti;
 19. Ne som più degn d'èsser ciamà tè fiōl; accètum come un di tōi lorènt.
 20. E l'à tōlt su, e l'è vegnì del sè pà. Quand che l'era anmò de lontàn, al sè pà al l'à vedù, e 'l s'è movù a compasción, al gh'è cors incontra, al gh'à butà i brèc al col, e 'l l'à bazà su.
 21. Iora el fiōl al gh'à dīt: Pà, èi fèit mal contra al Signór, e vers a ti; no som più degn d'èsser ciamà tè fiōl.
 22. Ma al pà al gh'à dīt coi servi-
 tór: **Portà de long al plù bel vesti, e metédighel adòss, dàdigh un anè in dèit, e calza e scarpa in di pè;**
 23. E menà cià un vedèl ingrascià, e mazzàdel; mangèmes e stèmes alegri;
 24. Perchè sto mè fiōl l'era mort e l'è resuscità; al s'era perdù e l'è trovà; e i àn scomenzà a godéssela.
 25. Intant al fiōl magiòr l'era fōra per i camp, e in del vegnir a pròs a bàita, l'à senti a sonà e cantà.
 26. E l'è ciamà un del famèi, e 'l gh'à domandà cosa che l'era sta roba.
 27. E quest al gh'à dīt: **L'è vegnù al tè fradèl, e 'l tè pà l'è mazzà un vedèl ingrascià, perchè l'è tornà san e salv.**
 28. Iora l'à ciapà la rabla, e 'l volea più ir int in bàita. Intant l'è vegnì de fōra al pà, e l'à scomenzà a cercàl.
 29. Ma lu, respondènt, al gh'à dīt al pà: **Ecco, l'è tant temp che te servi, e no t'èi mai disubedi; e no te m'as mai dèit gnanca un cabrèt per godémela col mè amis;**
 30. Ma apena che sto tè fiōl, che l'è maglià tot al fèit sè coll putana, l'è vegnì, t'as copà per lu un vedèl ingrascià.
 31. Ma lu al gh'à dīt: **Fiōl, ti t'è sempri co mi, e tot quel che gh'èi mi l'è tè;**
 32. **L'era ben necessari de mangiàr e béver e star alegri, perchè sto tè fradèl l'era mort e l'è tornà viv; l'era perdù e l'è trovà.**

N. N.

DIALETTO DI LIVIGNO (*Valltellinese*).

11. Un om l'à dōt març;
12. El plu sciōn de sti dōi l'à dit al sè pà: Pà, dèm la part de l'eredità, ch'al ma podrò tochèm; l'ì gi l'à dèita.
13. E dopo ben quài di, messa insema tota la soa roba, el plu sciōn de sti març l'ara sei in un paés de lōnç, e iglià l'à fèit ir tota la soa roba con una vita lussuriosa.
14. I dopo che l'à fèit ir tot, l'ara gnù in quel paés una gran cristia, e anca lu l'à comenzé a sentir la fom;
15. E l'ara partì, e l'ara sci iglià d'un sittadin dé quel paés; l' l'à mandé nela soa vita a ir past coi porcèlgi.
16. E l' desideràa da empls el see ventre dli gianda ch'l mangiàan i porcèlgi; e nigùn non g'en dàa.
17. Entré in sè stess, l'à dit: Quanti mercenarij ne la bàita de mè pà i abòndan de pan, e mi chiglià a mori de fom.
18. Luerèi su, e varrèi dal mè pà, e gli dirèi: Pà, èl offendu il cél e pō anca vò;
19. Già no som plu degn d'èsser clamé vos març; tolèm come un dei vōs mercenarij.
20. E alzé su, l'ara gnu dal see pà. Quando l'ara emò de lōnç, l'à vedù el see pà, el ge n'ara fèit pigé, e l'ara sci a saltèi intòrn al col, e bascèl su.
21. I sto figliòl al gi à dit: Pà, èi offendu il ciél, e pō anca vò; già no som plu degn d'èsser clamé vos març.
22. Il pà poi al gi à dit ai sei ser-
- vitòr: Fèt de bot a portèm la vest plu bella, vestit, e metèl in di il man l'è-nèl, e li scherpa in di pé;
23. Menè chiglià un vedèl ingrascé, mazzèl, e mangèm e banchetèm;
24. Pergié sto mè març l'ara mort e l'è resuscité; l'ara perdù e l'è stèit troé; e i àn comenzé a banchetér.
25. El març plu vegl l'ara nel camp, e quand ch'el vegnō, e ch'el s' à fà da pròs a la bàita, l'à senti a sonér e cantér.
26. I l'à clamé un dei sei servitòr, e l' gi à domandé gi ch' a l'ara sta roba.
27. El gi à respondù: L'è gnù el tè fradèl, e l' tè pà l'è mazzé un vedèl ingrascé, pergié ch'a l'è troé san.
28. Lu pō l'à clapé la rabia, e nol volò brig entrér; el see pà pō l'ara gnu de fōra, e l'à comenzé a preél.
29. Ma lu l'à respondù al see pà a sto fogia: Ecco, che mi l'è teng enç ch'a v'servi, e no v'èl mai disubidi; e no m'èt mai dèit un beç da godèl insema ai mei amis;
30. Ma apena sto vos març, che l'è maglié tot al sè colì meretrici, l'è gnù, i èt mazzé un vedèl ingrascé.
31. Ma lu al gi à dit: Figliòl, ti t'è chiglià con mi, e tot el mè l'è enca tè;
32. L'ara convenienza pō de mangér, e stér alegri, pergié sto tè fradèl l'ara mort e l'è resuscité; l'ara perdù, e l'è stèit troé.

N. N.

DIALETTO DI VAL PRUGALLIA (Canton Grigioni — *Valltellinese*).

11. Ün òm veva düi fi;

12. Ä plü giuvan dgét con sè bap: Bap, dam la mè pärt da roba; ä 'l lur spartit i sè ben.

13. Ä poc di drè, cur ch' al plü giuvan vet tüt quant robaçä, al get davènt in ün päes lontän, ä là 'l dissipà la sè roba, menànt na vita de-mesüräda.

14. Ä cur ch'el vet tüt fat andä, al nit na gran famina in quel päes, ä 'l scomanzàt ä senti la misèria;

15. Alura 'l gét, ä s' metét ä servisei pet' ün da qui dal päes, ch' il mandàt in t' i sè fond ä cürä i porò.

16. Ä 'l vès dglü güdgènt da s'podè saziä da quel ch'a mangiävan i porò; ma nägün n' i an deva.

17. Ma, s'impensànt pet sè stess, al dgét: Quant mersenari ä in la cà da mè bap gran bundiänza da pän, ä gè i mör da fam;

18. I m'voi levä, ä andä ter mè bap, ä ei dgèra: Mè bap, i à pacä contra 'l séi, ä dinànt da té;

19. Ä i no son plü degn d'èsser nomä tè fi, trätam pür äcù ün di tè mersenari.

20. Ä s'levàt dunc, ä nit ter sè bap; ä niànt, äne da luné, sè bap la vdét, ä 'n vét cumpasciùn, ä i curànt incünter, ä s'bütàt äi sè col, ä 'l büciàt.

21. Ma 'l fi i dgét: Mè bap, i à pacä contra 'l séi, ä dinànt da té, ä i no son plü degn d'èsser nomä tè fi.

22. Ä 'l bap dgét con i sò fämèr: Portä äi plü bel vahti, ä i äi trädge ent, ä metèi ün ànel äi sè dét, ä dälan scärpa ai sè pä;

23. Ä menàm l'avdèl grass, ä mäs-zäl, ä 'l mangiäm, fašànt bela vita;

24. Perchè ch' a quest mè fi era mort ä l' ä resuscitä; l'era perds, e l' ä trovä; ä i scomanzàtan ä stä äiéggher.

25. Ä 'l plü vèl di sè fi era fo i cäm, ä s' returnànt, ä niànt ver la càsa, äi senti i son ä i cànt.

26. Ä clamànt ün dei fämèl, al dumandàt cur ch' l'era.

27. Ä quest äi dgét: l' ä ni te frä, ä te bap ä mazzä l'avdèl grass, perchè ch' a 'l l' ä trovä sän ä frik.

28. Ma 'l ciapàt la rabia, ä no volét andä ent; ä 'l sè bap, niànt fora, ä 'l pregàt d' andä ent.

29. Ma 'l respondét, ä dgét con sè bap: Vè, i l' a servi tänci an, ä mal i no à mancä äi tè comànd; ä tüt-üna tū no m' à mal daé ün cävret, da fá bela vita con i mè amic;

30. Ma dalunga ch' a quest tè fi, ch' à fat andä la sè roba con blètan femna, ä ni, tū i à mazzä l'avdèl grass.

31. Ä 'l bap äi dgét: Mè fänä, tū ä adüna pet gé, ä tüt la mè roba ä tiò;

32. Ma a s' nit fá bela vita, ä stä äiéggher, perchè ch' a quest te frä era mort, ma l' ä resuscitä; l'era perds, ma l' ä trovä.

TRATTA DA STALDER.

DIALETTO DI VAL MAGGIA (*Ticinese*).

11. U jera un um con dū tosói;
12. El piū piscèn de quist l'è diè al padri: Atta, dem al mè part da quel che m'toca; e lū l'è fèc i divisi vè e u gh' l'è dèci.
13. Da li a poc, l'è ramassàò el faè sù, e u s'm'è nèt in pais da lunè, e l'è raffabiào tūtt coss vivènd da pòrc.
14. E dop ch' l'è biū fèc nèt, l'è vegnù in quel pais una gran carestia, e l'è comenzàò a sentì la sgajosa;
15. E l'è nèt, e l'è scercàò aprèss a un sciòr da quel pais, e quest u l'è mandàò al bosc a cūrà i pòrè.
16. E u scercava da mangià i giand, ch'a mangià i pòrè; ma i nu gh'dava gnanc da quì.
17. Allora l'è capi quel che l'eva fèc, e u diseva: Quanci servitùr in cà d' mè padri i mangià 'l pagh da tocal col dīt, e mi son chi a crepà da fam.
18. Mi vòl levà sù, vòl 'ndà d' mè padri, e vòl digh: Atta mè, a i ò mancàò col Signòr e con vùl;
19. Èa mi no mèrit piū d' ess tegnù per vòs fìò; tegnim come vùgn di vòs fent.
20. E u s'è tìc sù, e l'è nèt dal padri. Quand l'era anemò da lunè, el padri u l'è vedù, e u j è nèt un squè al còr, e u j è corù Incontra, u j à bütèc i braè al còl, e u l'è basàò.
21. E' l fìò u j à diè: Atta bugn, mi j ò mancàò col Signòr e con vùl; Èa no mèrit piū d' ess tegnù per vòs fìò.
22. El padri l'è diè ai servitùr:
- Prèst, tugi scià el piū bel vestid, metighel sù, dèi l'anèl in dīt, e calzèl sù;
23. Menè chi sūbat un bel vedèl, tugh' el sangu, mangèmal, fèm un debùè;
24. Parchè stu mè fìò l'era mort e l'è risuscitàò; l'era perdù e u s'è trovàò. E i smenzava a mangià alegramènt.
25. Intant el fìò majù l'era in campagna, e quand ch'ò vègniva, e l'è stèc aprèss a cà, l'è sentit a sonà e a cantà.
26. E l'è ciamèc vùgn di servitùr, e u j à domandàò: cu jèl, ch'a jè du nuf?
27. E lū u j à diè: L'è rivàò tu fredèl, e l'atta tu l'è mazzàò un bel vedèl pel bugn arif.
28. E lū l'è vègnù inìc, e u nu voleva gnanc andà'n cà; su padri doncal'è vègnù fora, e l'è smenzàò a pregài.
29. Ma lū l'è rispondù a su padri: L'è tant temp che mi serviss a vù, e nu v'ò mai disubidit in nuta; e pò nu m' i mai dèc gnanc un zù da stà un pò alègar col mè amis;
30. E dop l'è già stu balàndrug de vòs fìò, che l'è fèc saltà tūt-coss coi su slandrìn, à gh' i mazzàò el piū bel vedèl.
31. Ma lū o j à rispondù: Sent, el mè fìò, ti ti sè sempro con mi, e quel ch'è mè l'è tò;
32. Ma u s'doveva bè fà un debùè e un festign, parchè stu tu fredèl l'era mort e l'è resuscitàò; l'era perdù e u s'è trovàò.

DIALETTO DI VAL VERZASCA (*Ticinese*).

11. Un òmen ul gh'leva dū fiō;
 12. El piū ponzèl de sti dū u gess al pà: Pà, dam er part der me robe ch'a m'venç a mi; el pà u' i dividè, e de long u gh' dè er part.
 13. Dagnò a polc di, el piū ponzèl el sè tirè el tut sot lūi, e 'l s'en giè da lontàgn, dove el bordigò er sostanze malament con or bozerre.
 14. Quand u ia biū maghiòu el tut, in qui part u vignè ùna gran carestia, e cominsiè a balà biot;
 15. L'è nèit ad atacass ad una cà d'un bon starènt de quel paès, e o l' à mandòu a pastürgà i purghi.
 16. Là a l' aurèss volù impini er buseghe d'èr coròbia, che maghiàvan i porsèl; ma nessùn i gh'dàvan brig.
 17. Finalmènt, avènd rifietri, u' l dis: Quenç famèl in er cà dū me pà i maghien assessèn, e mi assidi qui d'er fam.
 18. A vùl levà, e pu a vùl nè dal mè pà, a gh' vùl di: Pà, ò pecòu contra er siél e contro ti;
 19. Mi ne sont piū degn d'èsser ciamòu tò fiō; fam servizi de mètem cogli tuò famèl.
 20. El s'è vultà intànt, e l'è vegnù con er pà. El era agmò da lung, el so pà u' l vidè, o s'è metù in compassiòn, l'è corù a vetàs sùl ciùl, e u l' à pasciòu sù.
 21. Pa, u gh' dis el filiu, ò pecòu contra er siél, e contra ti; mi ne sont piū degn d'èsser ciamòu tò fiō.
 22. Ma 'l pà u gh' dis ai sò servidòr: Portè chilò una sgiaghe er piū borìola, e vestil, metigh nel dit ün anèl, e metigh sù i calzèl in d' i pè;
 23. Menègh fuori ün vidèl grass, e strübièl giù, maghlem e stèm alegri;
 24. Perchè sto mi fiō l'era mort, e l'è tornà a vivà; l'era perdù, e o s'è trovèid; e i àn incominsià a fà festin.
 25. Intànt el fiō majù, che l'era in er campagna, l'è tornèid, e quand l'è stèid aprò d'er cà, l' à senti ch' i sonàvan e cantàvan.
 26. E domandè a vügn di sò servitòr: Quel ch' i fan in cà mea?
 27. U gh' dis el servitòr: Qui l' è vegnù el sò fradèl, e 'l sò pà l' à feid mazzà el vidèl piū grass, perchè l' à ricüperòu el figliu sagn e sald.
 28. Quest ignora rabiòu u n'ia volù più nà en er cà, e lo pà l'è nèid fora, o l'è metù drès a pregàl.
 29. Ma lūi u gi à respondù ai pà: Guarda, quenç agn l'è che mi son er tò servizi, ades son stèid er to comandamènt; e ti m'è mai dèid ün jörl, perchè stàssom ün pò alegro con i mè amis;
 30. Ma l'è vegnù el tò fiō, che ti à già maghiòu tut er sò part d'er robe con i pittàn, e ti ti jè feid strübià giù er vidèl er piū grass.
 31. El pà u gh' à respondù: Fiō, ti ti sè sempr stèid con mi, e tüt el mè l'è tò;
 32. Ma bentava ch' a stàssom alegri, e che a festegiàssom, perchè el tò fradèl l'era mort e l'è tornà a vivà; l'era perdù e 'l s'è tornà a trovà.

TRATTA DA STALDER.

DIALETTO DI VAL-LEVENTINA (*Ticinese*).

11. Un sert' òm l' à avüt düi fiöi ;
 12. O püssè giòvan de chi l' à diè al pà: Pà, dam la mè part d'la roba ch'om' vegn; e lüi l' à dividüt a lò la roba.
 13. E passò mia tenè di, essènd ùnit tüt, o fiö püssè giòvan l' è nèc in pais lontàn, e ignò l' à trèc via o fèc sò col viv da scandalós.
 14. E quand l' à consumò tüt coss o jè stèc ona gran fam in chel pais e l' à comenzò a avèi bisògn;
 15. L' è nèc via, e o s' è mess da ün abitànt de chel pais, ch' o l' à mandò in o sò log a pascolè i animài.
 16. El voreva impini la sò büsecia dei giònd ch' o mangleva i animài, e nissün o j an deva.
 17. Essènd nièc in sè, l' à diè: Quenè famèi in ciè d' mè pà vànzan pan, e mi mōri da fam.
 18. Am' levarò e varò dal mè pà, e a i dirò: Pà, ò fèc pechèt contra 'l sièl e contra ti;
 19. Giè son mia degn d' èss ciamò tò fiö; fam com' ün di tò famèi.
 20. E, levàndos, l' è nèc dal sò pà. Essènd amò begn da lonè, o sè pà o l' à vist, e o s' è moss a compassiòn, e, nasèndoi in contra, o i è cadüt a col, e o l' à basò.
 21. O fiö o i à diè: Pà, ò fèc pechèt vers o sièl, e vers a ti; giè mi son mia degn d' ess ciamò tò fiö.
22. O pà l' à diè ai sò famèi: Prest, portè o prim àbat, vestil, e dèi l' anèl in la so man, e i cauzèi in pè;
 23. E menèi ün vidèl grass, mazzèl, mangèm, e stèm alègar;
 24. Parchè sto mè fiö l' era mort e l' è resüssitò; l' era perz e l' è stèc trovò; e àn comenzò a mangè.
 25. O sò fiö püssè vèè l' era in i camp; essènd nièc e avisinò a la ciè, l' à sentüt a sonè e cantè.
 26. L' à ciamò ün di famèi, e o i à domandò coss' eran stí rob;
 27. E chest o i à diè: L' è nièc o tò fradèl, e o tò pà l' à mazzò ün vidèl grass, parchè o l' à trovò salv.
 28. O fiö o s' è rablò, e o voreva mia nè ind; o sò pà donc l' è nièc fò, e l' à comenzò a preghèl.
 29. Ma lüi o l' à rispondüt, e l' à diè a sò pà: Èccomo, mi at' servisi tenè egn, e ò mai menciò ai tò òrdan; e te m' è mai dèc ün clavrèt par stè alègar coi mè amis;
 30. Ma dapòs che sto tò fiö, ch' o l' à divorò la so part coi fèman, l' è nièc, e t' a i è mazzò ün vidèl grass.
 31. Lü o i à diè: Fiö, ti t' a sè sempra con mi, e tüt i mè begn in toi;
 32. E convegniva mangè e stè alègar, parchè sto tò fradèl l' era mort e l' è resüssitò; l' era perz, e l' è stèc trovò.

TRATTA DA STALDER.

DIALETTO DI VAL DI BLENIO (Ticinese).

11. Ün um o gh'eva doi fant;
12. E r' à diè ol pü piscén de quell' al pà: O pà, dem ra part dra roba ch' o m' toca; e lü o gh' à spartì ra roba.
13. E d' li a poc di, miss insèma tüt cuss, ol fant pü piscén o l' è naè viagiànd n' ügn pais lontàgn, e là r' à bütou via ol faè sò, vivènd in bagùrd.
14. E dapü ch' r' à bliü consümou tüt cuss, r' à faè na gran careatria in col pais, e corü r' à menzou a ess in nessimà;
15. E r' è naè, e o s' è miss con ün zitadin d' col pais; e l' ra mandou a ra soa campàgna, a pass i pörè.
16. E o bramàva d' impi ol sò botàè d' il scòrsa ch' majàva pörè, e onzügen gh' an dava.
17. Ma lü, tornou in sè stess, r' à diè: Quanè faméi in cà dol mè pà i gh' à pagn a sbac, e mi chi sbasiss dra fam.
18. A m' drizrò, e narò al mè pà, e gh' dirò: O pà, ò peccou contr' or scéi e inass a voi;
19. Mo n' sun mia dègn d' ess ciamou vust fant; fem cum vügn di vust faméi.
20. E o s' è alzou, e r' è nou da sò pà. E r' era anc' amò lontàgn, che sò pà o r' à vist, e o s' è möss a compasgiòn, e corènd, o gh' è saltou al cöl, e o r' à basou.
21. E ol fant o gh' à diè: O pà, ò peccou contr' or scéi e inass a voi; mo n' sun mia dègn d' ess ciamou vust fant.
22. Ma ol pà r' à diè ai sò faméi: Prèst, tirèi fora ol župogn dra festa, e metteigl' indöss, e metèigh' ügn anil in dèit, e i calze in pè;
23. E tirèi fora ol vedil ingrassou, e mazzèl, e majèm e fem past;
24. Chè sto mè fant r' era mört, e r' è resüssitou; r' era pers, e r' è trovou; e i à menzou a fa past.
25. Intratànt ol sò fant majò o r' era in campàgna, e quand r' è tornou, e r' era arent a cà, r' à sentü ol sang e ol bal.
26. E r' à ciamou vügn d' ilg faméi, e o gh' à dmandou cuss i era sti cuss.
27. E corü o gh' à diè: Vust fradil r' è tornou, e vust pà r' à mazzou ol vedil ingrassou, perchè o r' à ricovrou sagn e salv.
28. E o gh' è gnü ra räbia, e nor vuria mia nà in cà; donca sò pà, vègnü d' fò, r' à menzou a pregà.
29. Ma lü, rispòndènd, r' à diè a sò pà: A ra fè, da tanè agn mi a ov' sèrvia, e n' ò mallè trapassou unè vust prezèt; e mallè no m' èi daè unè caurèt da fa past col mè amis;
30. Ma dapü che sto vust fant, ch' l' à majou ol faè sò coi squaldrign, r' è vegnü, i mazzou per lü ol vedil ingrassou.
31. Ma lü o gh' à diè: O fant, ti t' è sempra con mi, e tütta ra roba mia r' è tou;
32. Ma zugnàva be' fa past e stà alegro, chè sto tò fradil r' era mört, e r' è resüssitou; r' era pers. e r' è trovou.

DIALETTO DI LOCARNO (*Ticinese*).

11. On nm l'è avüt dü fìö;
 12. E 'l piü giòvan dà costór o gh'à di al pàdar: Pà, dem la mea part ch'a m'toca; e 'l pàdar o gh'à fàì fora i part.

13. Da li a poc di, dop che l'è mettù inœma tütccoss, el fìö piü giòvan o s'è toi sù, e o s' n'andàì via lontàn, e li l'è fàì ballà tütccoss in stravizzi.

14. E pō quand l'è avüt finit da sgürà tant com'o gh' n'aveva, l'è vegnùda óna gran carestia in quel paés, e lù l'è comenzàt a sentisla in di cost;

15. O s' n'è dunc' andàì, e o s'è tacàt adré a óna sciür da quel paés, ch'o l'è mandàt in d'ona sova villa a cürà i porscèl.

16. E costù o vorèva pür anc podèss intesà la büsecca con qui glandasse ch'a mangiava i porscèl; ma nissùn a gh' an dava.

17. Allora l'è tornàt in sè stess, e l'è dè: Quanta servitoraja là in cà d' mè pàdar la noda in la bondanza, e mi intànt ch' insci a crèp da fam.

18. A vòl propi tom sù, e andarò dal mè pà, e a gh' dirò: Pà, a l'ò propi faja grossa col Signór e con vù;

19. Ormài a no mèrit piü da vess ciamàt vost fìö; fèm come vügn di vost servitür.

20. E; tojèndas sù, l'è vegnüt dal sò pà. Quand pō l'era anc mò lontàn, o l'è vedüt el sò pà, e o s'è movüt a compassiògn, e, corèndagh'incontra, o s'igh'è büttàtsül coll, e o 'l basà sù.

21. E 'l fìö o gh' a di: Pà, a l'ò propi faja grossa col Signür, e con vù; ormài a no mèrit piü da vess ciamàt vost fìö.

22. Ma el pàdar l'è di ai servitür: Presto, portè chi el piü bel vestid, e vestil-sù, mettigh l'anèl in dit, e i scarp in pè;

23. E menè scia ón vedèl ingrassàt, e mazsèl zò, e mangièm, e fèm past;

24. Perché sto mè fìö l'era mort, e l'è tornàt in vita; l'era pers, e o s'è trovàt. E li i s'è mettüd adré a fà past.

25. L'era mo el sò fìö maggiür in campagna, e in dal vegni, e in dal visinàss ala cà, l'è sentid a sonà e cantà.

26. E l'è ciamàt ón servitür, e o gh'è domandàt quel ch' l'era sta roba.

27. E costù o gh' a di: L'è vegnüd el vost fredèl, e 'l vost pà l'è mazsàd zò ón vedèl ingrassàt, perché l'è tornàt salf.

28. L'è donca andàì in colera, e o no voreva miga andà in cà; però l'è vegnù fora el sò pà, e o s'è mettüd adré a pregàì.

29. Ma costù, respondènt, o gh' a di al sò pà: Ecco, i è già tanci an che mi a v' stag in obediènza, e a no son mai andàì fora óna volta dai vost comànd; e a m'ì mai dàì ón cavrèt par stà ón pò alégar coi mè amis;

30. E in scambi, apena ch'o l'è rivàt sto vost fìö, che l'è consumàt tüt el fat sò coi strañùn, a gh' i mazsàd zò ón vedèl ingrassàt.

31. Ma lù o gh' a di: Fìö, ti te sè sèmpar con mi, e tüt el mè l'è tò;

32. Ma bisognava fà past, e sta alégar, perché sto tò fredèl l'era mort, e l'è tornàt in vita; l'era pers, e o s'è trovàt.

TRATTA DA STALDER.

DIALETTO D'INTRA (*Verbanese*).

11. Un òm u gh'ève dū fiöl;
 12. E l' püssè pìnin u gh' à dié al sò pa: O pa, dèm la meja part ch' o m' tucche. E lüi u gh' à sparti fó la sostanse.
 13. Da inò a poc di, ul püssè pìnin l' á fac sù ul fagótt, e l' è nàc lontàn, e là u s' è mettü a stranaglià, mac-ciànd e bevènd mèi.
 14. Dopo l' à büc fac fó ul fac sò, l' è gnü una gran caristie in còl pajés, e la gh' nava mà alla gran pütane;
 15. Quand u n' gh' à vü piü d' dané, l' è naé da on sclór d' còl pajés, ch' u l' à mandó a una suva vigne a cürà i porscèi.
 16. E l' eva tanta la ghèine ch' u patìve, ch' i sarèssan staó bun i glandarògol di porscèi; ma gnanca d' quìi i gh' an dàvan assé.
 17. U gh' è gnü in ment, e l' à dié: Quant servitù in cà dul mè pà i gh' an pan fin ch' in vólen, e mi chí crapi d' fam.
 18. A tornaró a cà dul mè pa, e a gh' diró: Al mè pà, a som staé un gran balossùn;
 19. A n' mèrit pröpi piü ch' a m' tegnighi par fió; fèm fá ul servitù.
 20. E fac e dié l' è tornó a cà. Quand l' è staé a un scert post, ul sò pa u l' à vist, u gh' à vü compassiùn, u gh' è curü incontro, u l' à brasció, u l' à basó sù tütt.
 21. E ul tus u gh' à dié: Car pà, a som staé un gran balossùn; a n' mèrit pröpi piü ch' a m' tegnighi par fió.
 22. E l' pà l' à domandó i servitù,
- e ul gh' à dié: Prest, nè a tó i pagn piü bell, vistil, mitigh sù i anèi, e calsèi;
 23. Corri, mazzè ul vidèl piü grass, maccèmal, stèm alégar;
 24. Parchè sto mè tus l' eva mört, e l' è riscüscitó; a l' évom perdü, e a l' èm tornó a trovà. E i àn comensó a portà in tàvole.
 25. Ul fió maggiór u l' éve in campagne, e in d' ul tornà a cà, l' a senti a sonà e fá festin.
 26. U gh' à demandó a un servitù, cosse l' eve còl catabüi.
 27. E còl u gh' à dié: Catt! L' è gnü a cà sò fradèl, e ul sò pà l' à fac mazzà ul vidèl piü grass, parchè l' è tornó san.
 28. A senti inèi l' è gnü rabbió come un can, e u n' voleve mia gnì in cà. Ul pà l' è gnü fó lüi, e u gh' nava adré com i bun.
 29. Ma lüi u l' à rogantó sù: L' è tanó agn ch' a som in cà, a n' v' ó mai disübidi ona volta, e a n' m' i mai daé gnanca un cravètt da stà un pò alégar com i mèi compàgn;
 30. Ma quand l' è gnü còl ch' à mac-ció tütt ul fac sò com i pelànd, a i sübìt fac past, e piantó fistin.
 31. E ul pà u gh' à rispondü: Sent, ul mè car tus, ü ti stèt sèmpar chiló con mi, tütt col ch' è mè l' è tó;
 32. Ma l' eva bè di giüst da stà un pò alégar, parchè sto tó fradèl che l' eva mört, l' è riscüscitó; a l' évom perdü, e l' èm tornó a trovà.

N. N.

DIALETTO DI BORGOMANERO (*Verbanese*).

11. Al gh'era na botta un òmu, e l'iva dū mattàj;

12. E'l piū zuvnu du cusci l'à diè unse a sō pari: Pari, dèmi'l me tocu ch'a venmi; e lū l'à sparté fòghi la roba.

13. Da là poc tempu, ust matu l'à tirà riva tut cul ch' l'iva tucàghi, e l'è naè via a stìmma luntàn luntàn, e l'à mangià 'l fat sō cun al svaldrini.

14. Equand l'à biò'ngualà tūt cussì, l'è gnòghi na gran carestia 'n tu cul paisu, e lū l'à smanzà a vét da besògnu;

15. E l'è naè inà, e l'è tacassì tacà n'omu dū eū sif l'è, ch' l'è mandàlu a vardé i purfè in t'la sō campagna.

16. E l'iva vòja d'ampini la panà dal giandì ch' l' mangiavu i nimai; ma 'nzun d'avagu.

17. Quand l'à biò tirà cà 'l cò, l'è diè unse tra d'lū: Quanci sarvitùl a cà d'mè pari i àn pan fin ch' l' vòiu, e mé chilo i crapi d'la fami.

18. I levarò sō, e i narò cà d'mè pari, e i diròghi: O pari, l'ò offandò al Signòr, e vū;

19. I n'merli piò da vess ciamà vòst fò; lignèmi comè ün di vòst sarvitùl.

20. Al leva sō, e l' va da sō pari. L'era 'ncù luntàn, che sō pari l'è vùstulu, e l'è santòssi a pianfi 'l cor, e l'è naciughi 'ncuntra, l'è ciapàlu'n tal còlu, e l'è basà sòlu.

21. E'l fò l'è diciughi: Pari, l'ò offesu al Signòr, e vū, i n'merli piò da vess ciamà vòst fò.

22. Alora 'l pari l'è diciu ai sō sarvitùl: Pràstu, portè ùa la piū bela

casacca, e mattè sògia; mattèghi 'n di 'n anell, e cauzèlu;

23. E nè tò sùbtu'n bel vidè, mazèlu, mangiuma, e fuma na racconchiglia;

24. Parchè ust mè mattu l'era mōrtu, e l'è risüscità; l'era persu, e i ò truvàlu. E i àn smanzà la šavaròtta.

25. Al prümму di dū mattai l'era fò 'n t'un campu; e 'n t'al gni cà, quand l'è staè a riva, l'è santò ch' l' sunavu, e ch' l' cantavu.

26. L'è ciamà un di sarvitùl, e l'è dumandàghi, cud l'era sta roba;

27. E cul sarvitù l'è diè unsèghi: L'è gnò cà vòst fradè, e vòst pari l'è faè mazzè 'n vidè bel grassu, par al gùstu da vèghilu san e salvu.

28. L'è gnòghi la futta, e l'uriva gnanca nè 'n cà. E inòra l'è gnò fò sō pari, e l'è smanzà a prèghèlu da nè dentì.

29. Ma lū, rispondènti, l'è diè a sō pari: Ecu, inn tanè agni ch' l' sèrvivi, e i ò mal d'fösbidévvi 'n bottu, e vū i mal gnanca diaciumi 'n cravicchi, ch' l' podiss stè légru con i mè amisi;

30. Ma dapussu ch' l'è gnò cà stū, ch' l'è mangià tūt cussì cun al plandi, i mazzà 'n vidè du cu'ngrassà.

31. Ma lū l'è diè unsèghi: Abba pu nutta; té t'è 'l mè carò, e tūt cul ch' l' ò, l'è tūt cuss tō;

32. Ma a n' s'pudiva parò fé d'mancu da stè légru, e fé 'n bel disnè, parchè tō fradè l'era mōrtu, e l'è risüscità; l'era persu, e l'è staè truvà.

NICOLÒ E. CATTANEO.

DIALETTO BERGAMASCO.

11. On òm el gh'ia du fiöl;
12. E 'l piö zùen de lur l'à déc a sò pàder: Tata, dèm la porslù de sostansa ch'el me toca; e lù 'l ghe dividè la sostansa.
13. Dopo poc dé, ol piö zùen l'à regondit töt ol sò, e l'è 'ndaç in pais lontà, e là l'à dissipat quat al gh'ia a viv de barachér.
14. E dopo ch'el s'è majàt töt ol sò, al s'è faò in quel pais òna carestéa gajarda, e 'l comensè a èss al bisògn;
15. L'è 'ndaç doca a tacass a ù benestant de quel pais, ch'el l'à mandàt fò 'n da sò campagna a fà pascolà l porsèl.
16. E là 'l desiderà de impieniss la pansa di giande ch'i mangiàa i stess suni; ma nissù gh'en dàa.
17. Turnat in lù l'à déc: Quate bisacche in cà de mè pàder i g'à dol pà a brondós, e mè ché crape de fam.
18. Learò sò, e 'ndarò de mè pàder, e ghé dirò: Tata, ò pecat contra 'l siél e contra u;
19. Za no sò piö dègn de ess clamàt vos fiöl; ciapém come ü di vosò sguàter.
20. E csé, sbalsat in pè, 'l végnè de sò pàder; ma l'era amò de lontà, che sò pàder el l'à döggiat; el s'è munit a compassiù, e, corit incontra, 'l ghe s'è bötat al col, e 'l l'à basat sò.
21. Ol fiöl el gh'è déc: Tata, ò pecat contra 'l siél e contra u; za no sò piö dègn de èss clamàt vos fiöl;
22. Ma 'l pàder l'à déc ai sò servitùr: Prèst, porté ché 'l piö bel àbet, e vestii; metiga l'anèl in dit, e i scarpe in pè;
23. Ménè ché ü vedèl ingrassat, e copèl, e maèm, e fèm baracca;
24. Perchè sto mè fiöl l'era mort e l'è resüssitàt; l'era pers e s' l'à troat; e csé i comensè a fà festa.
25. Ol fiöl magiùr, che l'era fò 'n di cap, in del turnà a cà, l'è sentit a sunà e cantà;
26. Clamàt ü di sò servitùr, el g'à domandàt, cossa l'era sto bacà.
27. E lù 'l gh'è rispondit: L'è égnit tò fradèl, e tò pàder l'à copat ü vedèl grass, perchè 'l l'à ricuperat sano e salvo.
28. Alura al fradèl magiùr al ghe saltè la mosca, e 'l volia miga 'ndà 'n cà; e 'l pàder l'è égnit fò, e l'à comensat a pregàl.
29. Ol fiöl l'è rispòst a sò pàder: Ecco, a mè, che l'è tace agn che ve serve, senza mai trasgredi ü vosò ùrden, no m'è mai daç gnà ü cavrè de godim coi mè amis;
30. E dopo che l'è égnit sto fiöl ché, che l'à majàt töt ol sò coi pòtane, i copat ü vedèl ingrassat.
31. Ma 'l pàder el gh'è déc: Té, 'l mè scèt, te se sèmper con mè, e töt ol mè l'è tò;
32. L'era però de gióst de god e tripüdià, perchè sto tò fradèl l'era mórt e l'è roégnit; l'era pers e s' l'à catat.

PITA RUCCIA DE STANDA.

DIALETTO CREMASCO.

11. On òm al gh'avia du fiól;

12. Al püssè zóen l'à dét a sò pàder: Pupà, dam la part che m'a vé; e lü 'l gh'à spartit la sò roba.

13. Dopo qualch dé, al püssè zóen l'à fat sò 'l fagòt de tót quel ch' al gh'avia, l'è andàt in l'ün paés luntà luntà, e là l'à spendit tót el sò in di vésee.

14. Quan l'à avit consumàt tót, l'è égnit üna gran carestèa in quel paés, e lü al gh'ia miga de cumpràe da mangià;

15. Alura l'è 'ndàt da on siür de quel paés, ch'el l'à mandàt nel sò cios a vardà i ròl.

16. E lü 'l voria impieniss la pansa cole giande chemagnàa i ròl; ma nissü gh'a na dàa.

17. Alura al s'è mess a pensà i fat sò, e l'à dét da per lü: Quanti servitür in casa da mè padre i gh'è pà infina ch' i vòl, e mè ché mòre da fum.

18. Léarò sò, andarò da mè padre e gh'a dirò: Pupà, mè ò pecàt anvers al Signür e nvers de té;

19. No só miga dègn che te me ciàmet pò tò fiól; ma tègnem come 'n tò servitür.

20. L'è leàt sò, e l'è égnit da sò padre; quand l'era amò luntà, sò padre l'à vést; l'à sentit compassiù, el gh'è curit ancuntra, el gh'è tràt i brass al col, e 'l l'à basàt sò.

21. El fiól el gh'è dét: Pupà, mè ò pecàt anvers al Signür e anvers da té; e no só miga dègn che te me ciàmet tò fiól.

22. Ma el pàder l'à dét ai sò servitür: Prest, portè ché el vestit pò bel, e metighel sò, metiga sò 'n anèl an dit, e metiga sò dele bele scarpe;

23. E menè ché 'n vedèl grass, e massèl, ch'el mangiarèm e farem festa;

24. Perchè sto mè fiól l'era mort e adès l'è resüssitàt; l'era perdit, e adèss l'èm truat; e i s'è mess adrè a mangià.

25. El fiól prèm l'era a fora, e quand l'è turnàt, che l'è stat arént a cà, l'à sentit a sunà e cantà.

26. L'è clamàt on servitür, e' l gh'è dumandàt cossa che l'era quel bacà.

27. E 'l servitür al gh'è dét: È égnit tò fradèl, e tò padre l'à massàt 'n vedèl grass, perchè l'è turnàt sà.

28. Lü l'è 'ndàt an còlera, e 'l vuria miga 'ndà 'n casa; alura 'l padre l'è égnit fora, e 'l l'à clamàt.

29. Ma lü 'l gh'è dét a sò padre: Varda, l'è tant' an che mè te serve, la sò sempre stat obediènt; e la m'è mai dat ün cavrèt da mangià cui mè cumpàgn;

30. E perchè è égnit sto tò fiól, che l'à consumàt tót an d' i vésee, té t'è massàt ün vedèl grass.

31. Ma 'l padre 'l gh'è dét: Sent, al mè fiól, té ta sè sempre con mè, e tót quel che g'ò l'è tò;

32. Bisognava però fà festa e alégréa, perchè sto tò fradèl l'era mort e adèss l'è resüssitàt; l'iem perdit e adèss l'èm truat.

FAUSTINO SANSEVERINO.

DIALETTO CREMASCO RÛSTICO.

11. N' ùmen a' l gh'ia du bagàl;
 12. 'L pò dóen l' à déc a sò tà: Tà, dèm la part dal mè, che m' a toca; e lù, sò tà, a' l gh' à faç tra lur le dli-sgiù.
 13. Da lé a poc dé, faç 'l fagòt da tót al sò, 'l bagàl pò dóen l' è naç amvià 'n d' òn pais da luns féss, e là 'l gh' à consumàt fò tót 'l sò 'n stravesse.
 14. Dopo ch'el gh' à livràt da daga la fi, 'n chel pais gh' è naç na carastèa pütardia, e lù 'l s' è truàt prope 'n bisògn;
 15. E gh' è ignit 'n cor da nà da jù dal pais, al qual a' l l' à cassàt an la vela a fà 'l purchér.
 16. E 'l sa saràv 'nfèna sadülàt co li glande di rol; ma nissù ga na daa.
 17. A la fi a 'l s' è faç na rasù, e da lù 'n tar lù 'l gh' à déc: Quac servitùr an ca da mè tà i gh' à 'l pà 'n bundansia, e mè só ché quase 'n pisa da la fam.
 18. Narò vèa da ché, narò da mè tà, e ga disarò: Tà, mè gh' ò faç 'l pacàt ancuntra 'l siél, e 'ncuntra u;
 19. Mè no so' pò degn da ess ciamàt vost bagàl; tratèm anfurma i vosç servitùr.
 20. E senza fà tate sprolunghe, l' è naç da sò tà. 'Nsbé che l' era amò da luns, sò tà 'l l' à cugnussit, gh' è ignit da caragnà, a' l gh' è curit ancuntra, e brassàndol sò 'l l' à basàt.
 21. 'L bagàl 'l gh' à déc: Tà, mè gh' ò faç 'l pacàt 'ncuntra 'l siél, e cuntra u; mè no só pò degn da ess ciamàt vost bagàl.

22. E 'l tà l' à déc ai servitùr: némo, svelte, serni fò la vèsta pò reca, e matigla sò; matiga la éra 'n dal dit, e i scarp an d' i pè;
 23. Mané 'l vadèl pò grass e mas-séi; sa maje e sa ble alegramento;
 24. Chè sto mè bagàl l' era mort, e l' è resüssit; al s' era pardiit, e 'l s' è truàt amò. E lé i à scumensàt 'l diertimét.
 25. 'Ntat turna a cà l'otre bagàl pò vèç che l' era a fò, e 'l sent a sunà e cantà;
 26. A 'l ciama 'n servitùr, a 'l l' antùrèga da stò budéss.
 27. E lù 'l gh' à respundit: Gh' è turnàt a cà tò fradèl, e tò tà l' à faç massà 'n vadèl, perché 'l l' à quistàt sà e salv amò.
 28. E lù l' è naç tat an còlara, ch'el vuria mia nà da dét. Ilura sò tà l' è ignit da fò a pregàl.
 29. Ma lù 'l gh' à respundit: I è taç agn che va serve, e gh' ò faç semp tót chel che m' i urdenàt; e m' i mai daç gnà 'n cavrèt da god an cumpagnèa di mè camarade;
 30. Ma daché gh' è ignit a cà stò vost bagàl, ch'el gh' à livràt da consumà fò tót con de li done da mal fà, gh' i massàt al vadèl pò grass.
 31. Ma 'l tà 'l gh' à déc: Bagàl, té t' a sè semp con mè, e tót chel che gh' ò mè l' è a' tò;
 32. Ma l' era bé da giòsto, che stésem 'n pò alegramént e fésem na festiòla, perché stò tò fradèl l' era mort, e l' è resüssit; a 'l s' era pardiit, e 'l s' è truàt amò.

Prete GIOVANNI SOLERA.

DIALETTO BASSCIANO.

11. Òn òm el gh'ia du scèt;
12. El piō zùen el disè al sò bobà: Bobà, dèm la part de beni che me pertoca; e lū el ga fé le parò.
13. Poc dopo el piō zùen, fat sò tōta la sò roba, el sé metè 'n viàs per òn paès lontà, e là 'l majè fōra tōt el sè, en dei vesse.
14. Dopo ch'el g'è it consòmàt tōt, s'è fat en quel paès òna gran caritàia, e lū 'l scomensè a troèss en bisògn;
15. E l'andè, e 'l sé metè a sèrver giū de quel paès, ch'el la mandè en dei sò camp a fà pascolà i porcèi.
16. E l' aerès volit impieni la sò pansa dele taèle, che i mangiàa i si; ma nissū gh'en dāa.
17. Tornàt pò 'n lū, 'l disè: Quàè servitùr en cà de mè pàder i gh'è a-bondansa de pà; e mè ché mōre de fam.
18. Léarò sò, e 'ndarò da mè pàder, e gh'è disarò: Bobà, ò pecàt contro 'l Signùr, e contro de vó;
19. Za no sò piō dégn d'èsser ciamàt vost fiōl; tignim come giū dei vost servitùr.
20. E leàt sò, l'andè de sò pàder. Sò pàder el la vedè, che l'era amò de lons, el s'è moit a compassiù, e, corèndogh' incontra, el gh'è sbalsàt al col, e 'l l'è basàt.
21. Alura 'l fiōl el gh'è dit: Bobà, ò pecàt contro 'l Signùr e contro de vó; za no sò piō dégn d'èsser ciamàt vost fiōl.
22. Ma 'l pàder el disè al sò servi-

tùr: Zò prest, portè ché 'l piō bel àbit e vistii, e mitiga l'anèl en dit, e le scarpe 'n pè;

23. E menè fōra òn vedèl engrassàt, e copèl, e mangióm, e stóm alégher;

24. Perchè sto mè fiōl che ché l'era mort e l'è resòssitàt; l'era pers e l'è stat catàt; e i sa metè a tàola.

25. El scèt piō grand l'era 'n del camp, e 'n del vègner a casa, quand che l'è stat visi, el sentè a sonà e cantà.

26. E ciamàt fōra òn servitùr, el ga domandè, che noità gh'era.

27. E lū 'l ghe rispondè: L'è riàt tò fradèl, e tò pàder l'è copàt òn vedèl ingrassàt, perchè 'l l'è ricūperàt sà.

28. E lū l'è andàt en còlera, e nol' volia andà dént; ma sò pàder l'andè fōra, e 'l se metè a pregàl.

29. E lū 'n risposta 'l ghe disè: Vardè, l'è taè agn che va serve, e no v'ò mai disūbidit; e vó no m'è mai dat gnà 'n cavrèt per godimela coi mè camerade;

30. E adèss che quest' àlter che ché, che l'è majàt fōra 'l sò cole done, l'è tornàt, i copàt per lū 'l vedèl ingrassàt.

31. E 'l pàder el gh'è rispòst: Car el mè scèt, té te sè sèmpèr con mè, e quel ch'è mè l'è tò;

32. Bisognàa fà past e godisela, perchè sto tò fradèl che ché l'era mort e l'è resòssitàt; l'ie pers e l'ò catàt.

Conte Luigi LECCHI.

DIALETTO DI VALCAMONICA (Bresciano rustico).

11. On om el gh'ia du matèi;

12. E 'l piö zùen de lur el gh'à dit al pare: Bubà, dam la part de la sostanza che m'toca; e lü l'à diidit a lur la sostanza.

13. E poc dé dopo, el fiöl piö zùen, töt sò tóta la so roba, l'è 'ndàt en d'ün pais lontà, e là l'à consömàt el fat sò a godisla.

14. E dopo i consömàt töt, el gh'è gnit òna gran caristia en quel pais, e lü l'à scomensàt a pati;

15. E l'è 'ndàt a ier con giù de quel pais, ch'el l'à mandàt en d'òna sò campagna a pasturà i porsèi.

16. E 'l gh'ia via d'empienis el vèter de le gfande ch'i majaa i porsèi; e nigù i gh'en dàa.

17. E pensando sò, l'à dit: Quac lauréč en cà del mé pare i è 'n mèz al pà; e mé crape de fam.

18. Oì leà sò e 'ndà de mè pare, e diga: Bubà, ò pecàt aante 'l ciél e aante té;

19. No so piö dégn, ch' i me dise to fiöl; tègnem compàgn d'ün tò lauréč.

20. E l'è leà sò, e l'è gnit de sò pare. E 'ntàt che l'ira amò lontà, so pare 'l l'à ést, e 'l gh'à it compassiù, l'è curit, e 'l l'à brassàt, e 'l l'à bassàt sò.

21. E 'l fiöl el gh'à dit: Bubà, ò pecàt aant'el ciél e aante té; no sò piö dégn, ch' i me dise tò fiöl.

22. E 'l pare 'l gh'à dit ai servitùr: Prèst, mitiga 'ndòs la piö bela gipa; mitiga l'anèl en dit, e i laür en d'i pè;

23. E menè ché 'l vedèl ingrassàt, cupèl e mangiòmel, e stóm alégher;

24. Perchè sto mè matèl l'ira mort e l'è resüssità; l'ira pers e s' l'à troàt. E i s'è mess drè a fà 'l past.

25. El sò matèl piö ec l'era en d'ì camp, e 'n del tornà e gni visì a la cà, l'à sentit a sunà e cantà.

26. E l' à ciamàt giù di servitùr, e 'l gh'à domandàt cosa l'ira quela roba.

27. E lü 'l gh'à dit: Tò fradèl l'è gnit, e tò pare l'à cupàt ün vedèl ingrassàt, perchè 'l l'à troàt franco.

28. Lü 'l s'è 'nrabiàt, e 'l volia miga 'ndà de déter; ma sò pare, gnit de fò, el l'à ciamàt.

29. E lü 'l gh'à respondit a sò pare: I è tač agn che te serve, che no ta desübedesse; e mai ta m'è dat ün cavrèt de majà coi mè amisì;

30. E dopo che l'è gnit sto tò fiöl, che l'à dioràt el fat sò co le porche, ta gh'è cupàt ün vedèl engrassàt.

31. E lü 'l gh'à dit: Matèl, té ta sè sèmp con mé, e tōč i mè laür i è tò;

32. E l'ira nescessare fà past, e stà alégher, perchè sto tò fradèl l'ira mort e l'è resüssità; l'ira pers e s' l'à troàt.

GABRIELLO ROSA.

DIALETTO CREMONESE.

11. Gh'era n'òm ch'el gh'iva du fiól;

12. E 'l pù glóven de lur el disè al pàder: Pupà, dème la purziù del vòster che me tuca; e lù 'l ghé fé le part del sò.

13. Dopo pochi dé, el fiól pù giòven el tudè sò töt, e l'andè in luntàn paés, e là el cunsümè töt el sò vivènd da scapestràt.

14. E dopo ch'el s'avè mangiàt töt, vegnè na gran carestia in quel paés-là, e lù 'l cuminzè a'vighen de bisògn;

15. E l'andè, e 'l se metè a stà con en slùr de quel paés, ch'el la mandè fora cui nimài.

16. E lù l'aràf fina vurit implenisse la pansa cun le giande che mangiava l nimài; ma nissòn ghe na diva.

17. Alura turnàt in lù, el disè: Quanti servitùr in cà de mè pàder l gh'hà del pan da trà 'nsò; e mè chi morì de fam.

18. Tudarò sò, e andarò da mè pàder, e ghe dirò: Pupà, ò pecàt contra 'l siél, e in faccia a vò;

19. Ne sont pò degn d'èsser ciamàt vòster fiól; tegnime cume òn di vòster servitùr.

20. E 'l tudè sò, e 'l végnè da sò pàder. L'era anmò da luntàn, e 'l pàder el la vedè, e 'l na sentè cumpassiù; el ghe curè 'ncontra, el ghe trè i brazz al col, e 'l la basè sò.

21. E 'l fiól el ghe' disè: Pupà, ò pecàt contra 'l siél, e in faccia a vò; ne sont pò degn d'èsser ciamàt vòster fiól.

22. Alura el pàder al disè al sò servitùr: Purtè sòbit chi el pò bel ve-

stit, e vestil sò, metighe 'n anèl in dit, e dele scarpe ai pé;

23. E menè chi el vedèl pù grass, mazzèl, e mangiùm e stùm aléggher;

24. Perché ste mè fiól chi l'era mort, e l'è resüssitàt; l'era pers e 'l s'è trovàt; e i cuminzè a mangià alégramént.

25. El fiól magiùr po l'era a fora, e quand el végnè, e ch'el fudè a prof a casa, el sentè ch'i sunava, e ch' i cantava.

26. El ciamè òn di servitùr, e 'l ghe dumandè cussa l'era.

27. E lù 'l ghe disè: È rivàt sò fradèl, e sò pàder l'hà mazzàt en vitèl grass, perché 'l gh'è turnàt anmò san e salf.

28. E lù l'andè in còlera, e 'l vuriva miga 'ndà 'n cà; e sò pàder el venz fora, e 'l cuminzè a pregàl.

29. E lù, rispondènd a sò pàder, el ghe disè: L'è chi tanti an che ve servi, e ò sèmpèr fat nè pò nè men de quel ch'i vurit; e pür ne m'i mai dat ganca en cavrèt da gòder cui mè amich;

30. Ma mala pena che l'è rivàt sto vòster fiól chi, ch'el s'è mangiàt töt cun le done de món, sòbit gh'i mazzàt en vitèl grass.

31. E lù 'l ghe disè: Té, fioi mè, te sè sèmpèr chi cun mè, e töt quel che g'ò de mè, l'è anca tò;

32. L'era po ben de giöst d'avighe gòst e de stà aléggher, perché ste to fradèl chi l'era mort e l'è resüssitàt; l'era pers e 'l s'è trovàt.

Ing. ELIA LOMBARDINI.

